

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра міжнародного та європейського права

ЧАЙКОВСЬКИЙ Ю.В., ХАРИТОНОВ Р.Ф.

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА СВІТОВА ПОЛІТИКА

Навчально-методичний посібник

Одеса

2022

Автори:

Чайковський Ю.В. – доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент

Харитонов Р.Ф. – доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н.

Рекомендовано навчально-методичною радою Національного університету «Одеська юридична академія», протокол № 5 від 30 серпня 2021 р.

Чайковський Ю. В., Харитонов Р. Ф. Міжнародні відносини та світова політика : навч.-метод. посібник / Ю. В. Чайковський, Р. Ф. Харитонов. – Одеса : 2022. – 43 с.

© Чайковський Ю. В., Харитонов Р. Ф., 2022

ВСТУП

Міжнародні відносини здавна займали значне місце в житті кожної держави, суспільства та окремої людини. Їх значення ще більше зростає у наш час, коли всі держави відчують на собі надзвичайну взаємозалежність. У світовій політиці останнім часом з'явилися нові дійові особи та нові тенденції глобального масштабу. ТНК та міжнародні організації, система глобальної комунікації, світова економіка, фінанси та економічні кризові явища, зміна ролі військового чинника, переплетення внутрішньополітичних і міжнародних проблем, хвилі глобальної демократизації – все це сьогодні визначає нові міжнародні відносини. Сама сучасна система міжнародних відносин перебуває в перехідному стані, в ній переплітаються і взаємодіють традиційні сили і закономірності і нові фактори й тенденції. Становлення сучасної системи міжнародних відносин, незважаючи на нові глобальні тенденції, подолання конфліктів біполярного світу і формування елементів загальної співпраці в рамках ООН аж ніяк не свідчить про прихід стабільності у світову політику. З'явилися нові виклики, дестабілізуючі сили, продовжуються військові конфлікти в деяких регіонах світу. Все це ми теж повинні враховувати при аналізі сучасних міжнародних відносин. Зважаючи на це, різко збільшується об'єктивна необхідність дослідження міжнародних відносин у сучасному світі, розширення та поглиблення відповідної тематики у загальногуманітарній підготовці студентів-правознавців, юристів-міжнародників та журналістів-міжнародників.

Загальною метою дисципліни «Міжнародні відносини та світова політика» є розкриття змісту ключових понять та концептуальних підходів, на яких базуються сучасні міжнародні відносини та тенденції практики взаємодії на міжнародній арені.

Програма дисципліни має проблемно-теоретичний характер та покликана дати студенту основні дані про: зміни характеру та природи сучасних міжнародних відносин, складу їх головних дійових осіб, їх цілей та засобів, стан і перспективи участі України у загальносвітових та регіональних процесах.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ
«МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА СВІТОВА ПОЛІТИКА»**

№ з/п	Тема	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1.	Понятійно-категоріальний апарат міжнародних відносин та світової політики. Міжнародна система та етнодемографічна картина світу	2	2	4
2.	Становлення сучасної системи міжнародних відносин. Вестфальська та Віденська системи міжнародних відносин	2	2	4
3.	Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин та Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин	2	2	4
4.	Формування нової системи міждержавних відносин в Європі після закінчення Холодної війни	2	2	4
5.	Сучасний стан та перспективи розвитку системи міжнародних відносин на початку ХХІ	2	2	4
6.	Роль і місце України в сучасних міжнародних відносинах	2	2	4
7.	Класичні та сучасні теорії міжнародних відносин	2	2	4
8.	Міжнародні конфлікти та кризи в сучасній світовій політиці: європейській простір	2	2	4
9.	Міжнародні конфлікти та кризи в сучасній світовій політиці: Азія	2	4	6
10.	Міжнародні конфлікти та кризи в сучасній	2	4	6

	світовій політиці: Африка та Латинська Америка			
11.	Економічна складова світової політики	2	2	4
12.	Право і мораль у світовій політиці	2	2	4
13.	Мирне співіснування та міжнародна співпраця	2	2	4
14.	Теорії глобального управління	2	2	4
Всього:		28	32	60

ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ, ЇХ ЗМІСТ І ОБСЯГ

Тема 1. Понятійно-категоріальний апарат міжнародних відносин та світової політики. Міжнародна система та етнодемографічна картина світу (2 години)

Специфіка вивчення міжнародних відносин. Поняття «міжнародні відносини», «міжнародна політика», «світова політика», їх співвідношення.

Методологія та методи дослідження світових політичних процесів. Концептуальні підходи щодо аналізу міжнародної системи і глобального розвитку. Значення проблеми методу. Типологія методів дослідження міжнародних відносин. Сутність аналітичного методу.

Особливості системного підходу до аналізу міжнародних відносин як операційного твердження про їх характер та зміст. Міжнародна система та її елементи. Середовище системи міжнародних відносин. Види середовища - зовнішнє середовище (оточення системи) і внутрішнє середовище (контекст системи). Функція системи як реакція на вплив середовища.

Етнодемографічна картина сучасного світу крізь призму конфліктології (Європа, Північна та Південна Америка, Африка, Азія, Австралія та Океанія). Національно-конфесійна характеристика провідних держав. Релігія як основний фактор конфлікту цивілізацій. Осьові лінії цивілізації ХХ ст. Поняття «великої держави».

Тема 2. Становлення сучасної системи міжнародних відносин. Вестфальська та Віденська системи міжнародних відносин (2 години)

Систематизація міжнародних відносин. Вестфальська система міжнародних відносин (1648-1815 роки). Нове співвідношення сил в Європі. Формування в Західній Європі великих національних держав. Поява поняття «національний суверенітет». Встановлення чітких стабільних кордонів між європейськими державами. Формування євроцентристського світу. Боротьба між головними силовими центрами Європи за поділ світу. Вплив наслідків Французької революції на остаточне зміцнення національних держав, а також продовження і закріплення Вестфальської системи; затвердження теорії політичної легітимності. Компроміс між принципами суверенітету і загального інтересу – політична рівновага, “державанація”.

Віденська система міжнародних відносин (1815 – 1920 роки). Переділ Європи і колоній між країнами-переможцями. Оформлення системи договорів, щодо регулювання міжнародних відносин і закріплення кордонів у Європі. Остаточне оформлення Британської імперії (1876 рік) та Французької імперії (середина ХІХ століття). Встановлення Вестфальською системою балансу сил великих держав: Франції, Великої Британії, Швеції, а також Австрії та Речі Посполитої. Відхід на другий план Іспанії і Португалії. Піренейський мир (1659 р.) і закріплення переходу гегемонії у Західній Європі від Іспанії до Франції. Зміна співзалежності сил між Європейськими країнами та Турецькою Османською Імперією на користь перших.

Базові засади Віденської системи: імперський принцип контролю географічного простору в межах колоніальних імперій, створення поліцентричної

системи “балансу сил” – так званого європейського концерну. Відсутність на Віденському конгресі офіційно закріплених колоній. Причинно-наслідковий зв’язок боротьби за перерозподіл колоніальних володінь і причини Першої світової війни. Створення військових блоків Троїстого союзу та Антанти. Остаточне руйнування Віденської системи міжнародних відносин та наближення Першої світової війни.

Тема 3. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин та Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин (2 години)

Створення Ліги Націй - першої міжнародної організації з підтримки миру та безпеки. Проблема економічного відновлення Європи. Генуезька конференція. Рапальський договір і невдача планів створення загальноєвропейських підвалин Версальської системи. Проблема розбродження у міжнародних відносинах і спроби її вирішення. Пакт Бріана-Келлога про відмову від війни як інструменту національної політики. Встановлення фашистського режиму в Німеччині. Зовнішньополітична програма німецького фашизму. Створення «осі Берлін-Рим-Токіо». Становлення блоку агресорів. Аншлюс Австрії, його наслідки та позиції великих держав щодо нього.

Поділ світу на сфери впливу та остаточне оформлення військово-політичних блоків Заходу та Сходу. Розподіл Німеччини. «Доктрина Трумена». «План Маршалла». Військово-політична інтеграція Європи. Створення ЗЄС. Процес європейської інтеграції як чинник становлення і розвитку європейської системи безпеки. Політична складова договору про створення Європейського об’єднання вугілля і сталі (ЄОВС). Розвиток ЄПС в 1970-і роки.

Ядерна зброя як новий елемент європейської безпеки. Випробування першої водневої бомби у США (1952 г.). Випробування водневої бомби в СРСР (1953 р.). Створення носіїв ядерної зброї. «Ядерне залякування» - головна зброя політики. Підписання договору про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, космічному просторі й під водою (15 серпня 1963).

Ключові кризи епохи Холодної війни та їх наслідки для системи континентальної безпеки. Суецька криза 1956 р. Карибська криза. Події в Угорщині (1956), Чехословачії (1972 р.) та Польщі (1981 р.)

Початок відходу від політики розрядки в американо-радянських відносинах. Причини ускладнення позитивного розвитку відносин між СРСР і США. Підписання Договору ОСО-2 та проблема його ратифікації. Вплив конфліктів у “третьому світі” в 1979 році на остаточний відхід від політики розрядки в американо-радянських відносинах. Вступ радянських військ в Афганістан (1979 р.) та його вплив на радянсько-американські відносини.

Геополітичні зміни кінця 80-х – початку 90-х років і перспективи європейського будівництва. Зміна зовнішньополітичних орієнтирів нових урядів країн Центральної та Східної Європи. Захід та процес демократизації країн Центральної та Східної Європи.

Тема 4. Формування нової системи міждержавних відносин в Європі після закінчення Холодної війни (2 години)

Сутність нового міжнародного порядку Закінчення «холодної війни» і розпад біполярної системи міжнародних відносин. Девальвація військової сили,

глобалізація світової економіки – причини появи нових концепцій про роль і місце США у світовому співтоваристві. Неоізоляціонізм, «вибіркове залучення», «узгоджена безпека», гегемонія США. Контури нової глобальної стратегії. Інтеграційні процеси нової Європи. Інституціоналізація та перетворення НБСЄ в ОБСЄ. Розширення Європейського Союзу. Адаптація та розширення НАТО.

Тема 5. Сучасний стан системи міжнародних відносин на початку XXI (2 години)

Основні підсумки розвитку міжнародних відносин на початку XXI століття. Становлення і поступове формування нової структури світу.

Вересневі події 2001 р. в США і виникнення транснаціональної загрози тероризму. Залучення терористичних організацій до виготовлення ядерної зброї. Феномен «державного тероризму» (state-sponsored terrorism). Операція США і їх союзників в Афганістані (2001 р.) та її вплив на глобальні й регіональні міжнародні відносини. Операція США і їх союзників проти Іраку (2003 р.) та її вплив на глобальні й регіональні міжнародні відносини.

Особливості розширення ЄС на Схід. Приєднання держав Центрально-Східної та Південно-Східної Європи до ЄС. Європеїзація нових членів ЄС.

Перспективи розвитку глобальної системи міжнародних відносин. Різні проекти майбутнього світоустрою. «Однополюсний», «багатополюсний», «постміжнародний», «трьохрівневий» (військовий, економічний, транснаціональний рівні) світ.

Загальні особливості глобальних проблем. Проблеми навколишнього середовища, природних і людських ресурсів: енергозабезпечення, продовольча безпека, демографічні зрушення. Нові виклики: злочинність; швидке зростання її транснаціоналізації; міжнародний тероризм; наркобізнес; злочини, що посягають на особисті права громадян; незаконні операції у сфері високих технологій; експерименти з клонування людей. Основні причини виникнення загально-світових проблем і шляхи їх вирішення. Роль міждержавного співробітництва та міжнародних організацій.

Загальна характеристика міграції в сучасному світі. Види та фактори міграції. Передумови, причини та напрямки міжнародно-правового регулювання міграційних процесів. Сучасна система міжнародних інститутів з управління міжнародними міграціями. Новітні виклики, тенденції та проблеми в міжнародно-правовому регулюванні міграційних процесів.

Тема 6. Роль і місце України в сучасних міжнародних відносинах (2 години)

Розпад СРСР і утворення незалежної України. Основні цілі, напрямки і пріоритети зовнішньої політики України. Інтеграція України в євроатлантичні структури. Україна в міжнародних організаціях. Стратегічне партнерство. Політика України в СНД. Стан і перспективи СНД.

Тема 7. Класичні та сучасні теорії міжнародних відносин (2 години)

Основні принципи ідеалізму: природна гармонія світу, збіг інтересів держав в збереженні миру та безпеки, домінування моральних засад в міжнародній політиці, міжнародні організації, міжнародне право як основні регулятори міжнародних відносин. Програма створення Ліги націй Вудро Вільсона, пакт Бріана-Келлога як вияв ідеалізму в політичній практиці, його домінування між світовими війнами. Критика ідеалізму.

Основні принципи політичного реалізму: зумовленість міжнародних відносин об'єктивними законами та егоїстичною сутністю людей, виключення моралі з сфери міжнародних відносин, абсолютизація сили та національного інтересу, державоцентричність. Шість принципів політичного реалізму Г.Моргентау ("Політичні відносини між націями. Боротьба за владу"). Критика реалізму.

Виникнення неореалізму як наслідок переосмислення нових тенденцій в міжнародних відносинах та взаємозбагачення теорій. Значення праць К.Волцта для утвердження неореалізму та їх вплив на розвиток теорії міжнародних відносин. Основні принципи та різновиди неореалізму. Структуралізм неореалізму (Б.Базан). Відмінності неореалізму від класичної теорії політичного реалізму. Критика неореалізму.

Неолібералізм та його відмінність від класичного ідеалізму. Принципи та основні течії неолібералізму. Критика неолібералізму.

Тема 8. Міжнародні конфлікти та кризи в сучасній світовій політиці: європейський простір (2 години)

Поняття конфлікту та особливості сучасних конфліктів. Поняття «суперечності», «кризи», «конфлікти» в міжнародних відносинах. Джерела виникнення, структура, функції, динаміка і механізми розвитку міжнародних конфліктів. Головні механізми розв'язання міжнародних конфліктних ситуацій. Фактори міжнародних конфліктів. Типи міжнародних конфліктів. Фази міжнародних конфліктів. Форми й методи впливу на конфлікт з метою його розв'язання. Національна та міжнародна безпека.

Особливості розвитку ЄС в другій половині 70-х років. Європарламент. Проблеми воєнно-політичної інтеграції в Західній Європі. Перетворення Західної Європи на суперника США на світових ринках. "Особливі" стосунки між США і Великою Британією, їх зміст і вибірковість. Велика Британія як лідер Співдружності Націй, її намагання зберегти свої позиції серед колишніх колоній і домініонів. Роль Франції серед «держав-франкофонів» в світі, у т.ч. щодо проблеми Квебеку; курс на деамериканізацію європейської культури. Перетворення Європейського Співтовариства на один з важливих світових ринків і центрів виробництва. Розширення ЄС на південь: Греція, Іспанія, Португалія. Маастрихтські Договір про Європейський Союз, як крок до подальшої економічної і політичної інтеграції.

Югославський конфлікт, утворення Косово. Кіпрська проблема. Придністровський конфлікт. Абхазія та Південна Осетія. Відносини Україна-РФ, окупація Криму. Конфлікт на Сході України.

Тема 9. Міжнародні конфлікти та кризи в сучасній світовій політиці: Азія (4 години)

«Війна на виснаження» на Близькому Сході. Арабо-ізраїльська війна 1973 року. «Нафтова криза» і ОПЕК. Кемп-Девідська угода з проблем Близького Сходу. Мирний договір між Ізраїлем та Єгиптом. Загострення палестинської проблеми з початку 80-х років в зв'язку з громадянською війною в Лівані. Позиції США та Ізраїлю. Перегляд політики СРСР на Близькому Сході і поновлення дипломатичних відносин з Ізраїлем. Роль Ірану в регіоні. Відносини США з Іраном після 1979 р. Ставлення країн регіону до участі СРСР у війні в Афганістані. Ірано-іракська війна та її припинення. Окупація Кувейту Іраком. Операція “Буря в пустелі”. Кіпрська проблема. Проголошення незалежної Республіки Кіпр (1960 р.). Створення “турецької федеративної держави Кіпр». Криза у греко-турецьких відносинах. Курдська проблема: міжнародний аспект.

Міжнародне становище Японії після Сан-Франциського мирного договору. Японсько-американський договір безпеки і “адміністративна угода”. Територіальні питання. Спільна японсько-радянська декларація від 19 жовтня 1956 року. Громадянська війна в Китайській Республіці. Ставлення СРСР та США до громадянської війни в Китаї. Тактика КПК та Гоміндану по відношенню до великих держав. Проголошення Китайської Народної Республіки (1949 р.). Виникнення проблеми Тайваню. Початок війни в Кореї. Корейське питання в ООН. Роль СРСР та КНР у корейському конфлікті. Вплив війни в Кореї на стан в Європі та міжнародні відносини в цілому. Тайванська криза (1958 р.). Курс Мао Цзедуну на “великий стрибок”. Криза у радянсько-китайських відносинах. Радянсько-китайський прикордонний конфлікт на о. Даманському. КНР і розвинені країни Заходу. Китайсько-американське зближення і його основ. Курс СРСР на створення в Азії системи безпеки на взірць “гельсінської” (80-і рр.). Пропозиції СРСР з цього приводу 1986 і 1988 рр. Нормалізація відносин СРСР з Китаєм. Розвиток економічних стосунків.

Антияпонська боротьба у В'єтнамі та створення ДРВ. Втручання Франції в Індокитаї та його наслідки. Спроба створення Французького союзу та її провал. Поразка Франції в Індокитаї. Англо-нідерландська агресія проти Республіки Індонезія. Посилення військової присутності США в Південному В'єтнамі. «Теорія доміно» Д. Ейзенхауера. «Тонкінський інцидент» та «Тонкінська резолюція». Американська агресія у В'єтнамі. Позиція СРСР, Франції, Великої Британії з приводу збройного втручання США у справи В'єтнаму. «Гуамська доктрина» Р.Ніксона. Паризька угода щодо В'єтнаму. Створення СРВ. Війна в Лаосі. Женевська нарада з проблем Лаосу та її рішення. Декларація про нейтралітет Лаосу. Втручання США у внутрішні справи Камбоджі. Розвиток відносин СРСР з країнами Південно-Східної Азії. Створення Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). «Декларація про мир, свободу і нейтралітет» (1971 р., Куала-Лумпур) та її сутність.

Звільнення Індії від колоніальної залежності. «План Маунтбеттена». Створення домініонів Індії та Пакистану. Проблема Кашміру. Індо-пакистанський конфлікт (1949 р.). Китайсько-індійський та китайсько-бірманський прикордонні конфлікти. Проблема португальських колоній в Індії. Конфлікт між Індією та Пакистаном. Ташкентська декларація (1966 р.). Конфлікт між Західним та Східним Пакистаном. Утворення Республіки Бангладеш. Сімльська угода, позиції СРСР, Індії, Великої Британії, США. Інтеграційні процеси в Південній Азії. Кашмірська

проблема у сучасних відносинах Індії і Пакистану. Діяльність релігійних і терористичних організацій. Тамільська проблема у Шрі-Ланці і позиція Індії. Створення Асоціації регіонального співробітництва в Південній Азії. Загибель Індіри і Раджива Ганді. Ядерні випробування в Індії і Пакистані у 1998 році та їх міжнародний резонанс.

Лінія Дюранда. Афганістан в політиці сусідніх держав в кінці 19 ст. «Пуштуністан». Радянсько-афганський Договір про нейтралітет і взаємний ненапад 1955 р. Створення НДПА. Державний переворот 1973 р. Саурська революція. Проголошення Демократичної Республіки Афганістан. Договір про дружбу, добросусідство і співробітництво між СРСР і ДРА – 1978 р. Державний заколот в ДРА, вбивство Н.М. Таракі. «Національний фронт порятунку» в Ісламабаді. Операція «Шторм 333». Введення радянських військ в Афганістан. «Ісламський Союз визволення Афганістану». Женевські переговори між Афганістаном і Пакистаном. Проголошення Ісламської держави Афганістан. Релігійний рух Талібан. Терористична акція 9.11 в США. Військова акція США проти Талібану.

Тема 10. Міжнародні конфлікти та кризи в сучасній світовій політиці: Африка та Латинська Америка (2 години)

Панафриканізм та національно-визвольний рух в країнах Африки. Війна в Алжирі. Евіанські угоди (1962 р.). Початок розпаду колоніальних імперій в Екваторіальній Африці. Розпад британських колоніальних володінь в Африці. Розширення складу Співдружності націй. Рік Африки. Конголезька криза. Створення браззавільського та касабланського угруповань. Створення ОАЄ, її цілі. Становлення африканської групи в ООН. Громадянська війна в Нігерії. Територіальні проблеми в Африці. Крах португальської колоніальної імперії. Громадянська війна в Анголі. Проблема Півдня Африки. Родезійське та намібійське питання в ООН. Роль України в ООН у вирішенні проблеми апартеїду. Розвиток відносин між африканськими країнами. Країни Африки та Захід. Країни Африки та СРСР. Громадянська війна в Ефіопії і Сомалі. Перемога Еритреї у війні з урядом Менгісту Хайле Маріама в Адіс-Абебі. Громадянська війна у Сьєрра-Леоне, Ліберії і участь міжафриканських сил у спробах врегулювання. Роль Нігерії. Проблеми її демократизації. Діяльність ОАЄ в нових умовах. Невирішеність проблеми Західної Сахари. Політика Лівії стосовно арабських, африканських і європейських проблем. М. Каддафі. Бомбардування Лівії літаками США у 1986 р. Терористичний акт з пасажирським літаком над м. Локкербі (Шотландія, 1988 р.). Санкції Ради Безпеки ООН проти Лівії.

Наслідки другої світової війни для країн Латинської Америки. Особливості розвитку національних тенденцій в Латинській Америці. “Доктрина Ларетта”. Пакт Ріо-де-Жанейро (1947). Створення ОАД. IX міжамериканська конференція в Боготі (1948). X міжамериканська конференція в Каракасі. Агресія США проти Гватемали. Прихід до влади Ф.Кастро на Кубі та проголошення Кубою курсу на приєднання до “соціалістичного табору”. Кубинсько-радянські відносини. Збройний напад на Кубу на Плайя-Хірон (1961). Розміщення ракетної зброї СРСР на Кубі. Карибська криза, американо-радянські контакти по її подоланню (1962). Виключення Куби з ОАД. Політика США по відношенню до латиноамериканських країн. “Союз заради

прогресу”. “Доктрина Джонсона-Манна”. Протиріччя в діяльності ОАД. Інтервенція США в Домініканську Республіку. Гуамська доктрина Р. Ніксона 1969 р. Питання про зміну системи міжамериканських відносин. Реформа Статуту ОАД в 1964-1965 рр. III сесія Генеральної асамблеї ОАГ (1973 р.) Протокол Сан-Хосе (1975 р.). Силова політика США в Латинській Америці і окупація Гренади (1983 р.). Режим Дювальє на Гаїті та його крах. Переворот на Гаїті в 1991 р. і дії Організації Американських Держав, ООН і США. Арешт і засудження в США правителя Панами М.Нор’єги. Втручання США у справи Нікарагуа і Сальвадора. Справа “Іран-контрас”. Контадорський процес. Діяльність ОАД. Субрегіональні організації в Латинській Америці. Інтеграційні процеси. Утворення Північноамериканської зони вільної торгівлі (НАФТА). Стан територіальних проблем у відносинах між латиноамериканськими країнами.

Тема 11. Економічна складова світової політики (2 години)

Поняття світової економіки. Становлення системи світових продуктивних сил. Тенденції та суперечності світового економічного розвитку, глобальні дисбаланси. Меркантилізм у світовій економіці. Торговий (економічний) лібералізм. Марксизм й теорія суспільного вибору. Золотий стандарт та його вплив на економіку. План Маршала як основа світового економічного розвитку 2-ї половини ХХ ст. Бреттон-Вудська система. Особливості діяльності транснаціональних корпорацій. Макроекономічна стабілізація – умова глобальної економічної безпеки.

Тема 12. Право і мораль у світовій політиці (2 години)

Правова складова світової політики. Міжнародна юстиція. Моральні аспекти світової політики. Скептицизм, космополітизм й комунітаризм як моральні традиції у міжнародних відносинах.

Тема 13. Мирне співіснування та міжнародна співпраця (2 години)

Мирне співіснування як один із основних принципів міжнародного права. Форми міжнародної співпраці. Міждержавна й наддержавна співпраця. Міжнародна співпраця у боротьбі зі злочинністю. Право міжнародного розвитку.

Правомірні і неправомірні засоби вирішення міжнародних спорів. Поняття дипломатії. Значення міжнародних переговорів, їх особлива роль при врегулюванні конфліктів. Розширення сфер дипломатичних переговорів. Багатоплановість – нова риса сучасної дипломатії. Демократизація міжнародних відносин і вихід на світову арену недержавних учасників.

Роль міжнародних організацій. Дві основні групи міжнародних організацій: міждержавні (міжурядові) та міжнародні неурядові. Головні міжнародні організації, їх структура і функції. ООН, Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). НАТО, Європейський Союз (ЄС), Рада Європи, СНД та інші регіональні структури.

Роль військової сили в сучасних умовах. Стратегічний паритет і контроль над озброєннями. Роль військової сили в світовій політиці після краху комуністичної системи в Європі. Українські інтереси безпеки. Нова трансформація ролі і функцій

військової сили в світовій політиці. Ядерна зброя та її роль в сучасних умовах.

Тема 14. Теорії глобального управління (2 години)

Поняття та ідеї глобального управління. Підходи Месснера. Теорії заговору. Масонство. Римський клуб. Клуб «300». Теорія «золотого мільярда» й доктрина Томаса Мальтуса

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Загальні зауваження про літературу до практичних занять

Як основна література, загальна для всіх тем, рекомендуються такі видання:

1. Борисова О. В. Зовнішня політика України: історія та сучасність : курс лекцій // Київ : Кондор, 2017
2. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Підручник. – К.: Знання, 2007. – 461 с.
3. Міжнародні відносини та світова політика : підручник // за ред. В. А. Манжолі. – Київ : Знання, 2014
4. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посібник / за ред. М. П. Требіна. – Харків : Право, 2016

Тема 1. Понятійно-категоріальний апарат міжнародних відносин та світової політики. Міжнародна система та етнодемографічна картина світу (2 години)

1. Специфіка вивчення міжнародних відносин.
2. Історія вивчення міжнародних відносин.
3. Співвідношення понять «міжнародні відносини», «міжнародна політика», «світова політика».
4. Закономірності міжнародних відносин.
5. Методологія та методи дослідження світових політичних процесів.
6. Особливості системного підходу до аналізу міжнародних відносин.
7. Міжнародна система та її елементи.
8. Етнодемографічна картина Європи.
9. Етнодемографічна картина Північної та Південної Америки.
10. Етнодемографічна картина Африки.
11. Етнодемографічна картина Азії.
12. Етнодемографічна картина Австралії та Океанії.
13. Національно-конфесійна характеристика провідних держав світу.
14. Осьові лінії цивілізації ХХ ст.
15. Поняття «великої держави».
16. «Країни третього світу».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Головченко В., Кравчук О. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: Навчальний посібник. – К., 2006.
2. Головченко В.І. Регіоназнавство: Азія, Африка й Латинська Америка: Навчальний посібник. – К., 2012.
3. Кошпель О. А., Пархомчук О. С. Міжнародні системи. Світова політика. – К., 2001.

4. Кормич Л. І Світовий політичний процес: глобальний та національний вимір : навч. посібник / Одеса : Фенікс, 2017.
5. Мальський М., Мацях М. Теорія зовнішньої політики. – Львів, 2004.
6. Мальський М.З., Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. Підручник. – К.: Знання, 2007. – 461 с.
7. Міжнародні відносини та світова політика : підручник // за ред. В. А. Манжоли. - Київ : Знання, 2014
8. Міжнародні системи та глобальний розвиток : підручник / за ред. : Л. В. Губерського, В. А. Манжоли. - Київ : Знання, 2014
9. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посібник / за ред. М. П. Требіна. - Харків : Право, 2016

Тема 2. Становлення сучасної системи міжнародних відносин. Вестфальська та Віденська системи міжнародних відносин (2 години)

1. Систематизація міжнародних відносин.
2. Вестфальська система міжнародних відносин та її характерні ознаки (1648-1815 рр.).
3. Формування в Західній Європі великих національних держав та поява поняття «національний суверенітет».
4. Вплив наслідків Французької революції на остаточне зміцнення національних держав, а також продовження і закріплення Вестфальської системи.
5. Віденська система міжнародних відносин та її характерні ознаки (1815 – 1920 рр.).
6. Доктрина Монро та її наслідки для міжнародних відносин.
7. Переділ Європи і колоній між країнами-переможцями.
8. Закріплення кордонів у Європі й остаточне оформлення Британської імперії (1876 рік) та Французької імперії (середина ХІХ століття).
9. Встановлення Вестфальською системою балансу сил великих держав: Франції, Великої Британії, Швеції, а також Австрії та Речі Посполитої.
10. Руйнування Віденської системи міжнародних відносин та наближення Першої світової війни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Дмитрієв А.І., Дмитрієва Ю.А., Задорожній О.В. Історія міжнародного права. – К.: Видавничий дім «Промінь», 2008.– 384 с.
2. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.) : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл., викл.] / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». – Льв. : Вид-во Львів. політехніки, 2013. –140 с.
3. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.) : навч.-метод. посіб. для студ. ОНУ ім. І. І. Мечникова / О. І. Брусилівська,

- І. М. Коваль. – О. : Одеськ. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2013. – 188 с.
4. Мальський М., Мацях М. Теорія зовнішньої політики. – Львів, 2004.
 5. Мальський М.З., Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. Підручник. – К.: Знання, 2007. – 461 с.

Тема 3. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин та Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин (2 години)

1. Версальський мир, його здобутки та прорахунки.
2. Основні ознаки Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин.
3. Створення Ліги Націй - першої міжнародної організації з підтримки миру та безпеки.
4. Пакт Бріана-Келлога про відмову від війни як інструменту національної політики.
5. Створення «осі Берлін-Рим-Токіо». Становлення блоку агресорів.
6. Аншлюс Австрії, його наслідки та позиції великих держав щодо нього.
7. Політика «примирення агресора», її прорахунки.
8. Пакт Молотова-Ріббентропа і початок Другої світової війни.
9. Поділ світу на сфери впливу та остаточне оформлення військово-політичних блоків Заходу та Сходу.
10. Наслідки Другої світової війни для Німеччини.
11. «Доктрина Трумена».
12. «План Маршалла».
13. Військово-політична інтеграція Європи.
14. Ядерна зброя як новий елемент європейської безпеки.
15. Підписання договору про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, космічному просторі й під водою (15 серпня 1963).
16. Ключові кризи епохи Холодної війни та їх наслідки для системи континентальної безпеки.
17. Геополітичні зміни кінця 80-х – поч. 90-х років і перспективи європейського будівництва.
18. Процес демократизації країн Центральної та Східної Європи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Дмитрієв А.І., Дмитрієва Ю.А., Задорожній О.В. Історія міжнародного права.– К.: Видавничий дім «Промінь», 2008.– 384 с.
2. Історія міжнародних відносин (1914-2015): навч. посіб. для студентів ВНЗ, викл. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Л. С. Матлай ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». – Льв. : Вид-во Львів. політехніки, 2016. – 140 с.
3. Історія дипломатичних відносин у ХХ сторіччі / М. Й. Марушак. – Вінниця : Нова Кн., 2008. – 365 с.
4. Коппель О. А., Пархомчук О. С. Міжнародні відносини. ХХ століття. – К., 1999.
5. Левин Д. Б. (Давид Бенедионович). История международного права. – М.: Изд-во ИМО, 1962.–136 с.

6. Мальський М.З., Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. Підручник. – К.: Знання, 2007. – 461 с.

Тема 4. Формування нової системи міждержавних відносин в Європі після закінчення Холодної війни (2 години)

1. Сутнісні зміни світового порядку.
2. Закінчення «холодної війни» і розпад біполярної системи міжнародних відносин.
3. Зміна ролі військової сили.
4. Глобалізація світової економіки.
5. Нові виміри відносин Північ-Південь.
6. Поява нових індустріальних країн.
7. Нові концепції про роль і місце США у світовому співтоваристві.
8. Інтеграційні процеси нової Європи.
9. Інституціоналізація та перетворення НБСЄ в ОБСЄ.
10. Розширення Європейського Союзу.
11. Адаптація та розширення НАТО.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Киссинджер Г. Дипломатія. – М., 1997.
2. Михасюк І. Р. Міжнародні економічні відносини в сучасних міждержавних воєнних конфліктах : підручник. - Львів, 2017
3. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций // Полис. – 1994. – № 1.
4. Дмитрієв А.І., Дмитрієва Ю.А., Задорожній О.В. Історія міжнародного права. – К.: Видавничий дім «Промінь», 2008. – 384 с.
5. Патица Н. І. Міжнародні економічні відносини. навч. Посібник / Київ : Центр учбов. літ., 2014
6. Полухіна А. В. Політико-культурний та політико-економічний експансіонізм у світовому політичному процесі : навч.-метод. посібник .- Одеса : Фенікс, 2015
7. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посібник / за ред. М. П. Требіна. - Харків : Право, 2016

Тема 5. Сучасний стан системи міжнародних відносин на початку XXI (2 години)

1. Основні підсумки розвитку міжнародних відносин на початку XXI століття.
2. Становлення і поступове формування нової структури світу.
3. Вересневі події 2001 р. в США і виникнення транснаціональної загрози тероризму.
4. Операція США і їх союзників в Афганістані (2001 р.) та її вплив на глобальні й регіональні міжнародні відносини.
5. Операція США і їх союзників проти Іраку (2003 р.) та її вплив на глобальні й регіональні міжнародні відносини.
6. Особливості розширення ЄС на Схід.

7. Перспективи розвитку глобальної системи міжнародних відносин.
8. Загальні особливості глобальних проблем.
9. Проблеми навколишнього середовища, природних і людських ресурсів: енергозабезпечення, продовольча безпека, демографічні зрушення.
10. Нові виклики.
11. Основні причини виникнення загальносвітових проблем і шляхи їх вирішення.
12. Загальна характеристика міграції в сучасному світі.
13. Види та фактори міграції.
14. Передумови, причини та напрямки міжнародно-правового регулювання міграційних процесів.
15. Сучасна система міжнародних інститутів з управління міжнародними міграціями.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Дмитрієв А.І., Дмитрієва Ю.А., Задорожній О.В. Історія міжнародного права.– К.: Видавничий дім «Промінь», 2008. – 384 с.
2. Иваненко В.С. Международное право на рубежах XX и XXI веков (историко-теоретический очерк) // РЕМП. 2001. – СПб., 2001. – С. 87-113.
3. Каган Р. Про рай і владу. Америка і Європа у новому світовому порядку. – Львів, 2004.
4. Коппель О. А., Пархомчук О. С. Міжнародні відносини. XX століття. – К., 1999.
5. Корчун В.Г. Афганистан: политика и политики / В.Г. Корчун. – М. : Институт востоковедения РАН, 1996.
6. Львов В.В. Ирак: реалии власти и санкции / В.В. Львов // Ближний Восток и современность. – М., 1997. – Вып. 4.
7. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Підручник. – К.: Знання, 2007. – 461 с.
8. Социальная философия // Под общей ред. Андрущенко В.П., Горлача Н.И. // Киев-Харьков: «Едонорог», 2002. – С.508-517.
9. Зелинская Н.А. Международные преступления и международная преступность. Монография. – Одеса: Юридична література, 2006. – 568 с.
10. Чайковський Ю.В. Глобальні проблеми людства як доказ необхідності філософського осмислення міжнародного права // Актуальні проблеми політики. Зб. наукових праць. – О.: Фенікс, 2006.– Вип. 29. – С. 586-590.
11. Castles S. The Age of Migration, Fifth Edition: International Population Movements in the Modern World The Guilford Press; Fifth edition, 2013 – 401 p.
12. Весельська Л.А. Теоретичні аспекти регулювання міжнародної міграції в умовах глобалізації // Держава та регіони. Серія Державне управління, 2016. – №3 (55). – С. 17-22.
13. Чайковський Ю. В. Детермінанти розвитку міграційних політик держав у сучасних міжнародно-правових умовах / Ю. В. Чайковський // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2019. – № 18. – С. 207-213.
14. Чайковський Ю. В. Міжнародна міграція і внутрішня безпека держави / Ю. В. Чайковський // Правова держава. – 2019. – № 33. – С. 173-178.

15. Чайковський Ю. В. Миграционные процессы в свете вооруженных конфликтов: проблема международно-правового регулирования // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. – 2016. – Вип. 1. – С. 216-226

16. Чепеленко А.М., Чепеленко Д.С. Міжнародна міграція в умовах глобалізації: закономірності і тренди // Науковий вісник Мукачівського державного університету, 2015. – Серія Економіка. Випуск 2(4). Частина 2. – С.2014-220.

Тема 6. Роль і місце України в сучасних міжнародних відносинах (2 години)

1. Розпад СРСР і утворення незалежної України.
2. Основні цілі, напрямки і пріоритети зовнішньої політики України.
3. Інтеграція України в євроатлантичні структури.
4. Україна в міжнародних організаціях.
5. Стратегічне партнерство.
6. Політика України в СНД. Стан і перспективи СНД.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Ващенко К. О. Політологія для вчителя / К. О. Ващенко, В. О. Корнієнко. – Київ : Вид. ім. М. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.
2. Дорошко М.С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору : навч. посіб., 2012. – 228 с.
3. Кравчук Л. М. Виступ Голови Верховної Ради України на 46 сесії Генеральної Асамблеї ООН 1 жовтня 1991 р. / Л. М. Кравчук // Політика і час. – 1991. – № 15. – С. 3–8.
4. Кузь О. Н. Геополітика : конспект лекцій / О. М. Кузь, Д. С. Ко-ротков. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. – 184 с.
5. Мадіссон В. Сучасна українська геополітика : навч. посіб. для студ. гуманітар. спец. вищ. навч. закл. / В. Мадіссон, В. Шахов. – Київ : Либідь, 2003. – 174 с.
6. Манжола В. А. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980 – 2000 рр.) / В. А. Манжола, І. Д. Коміренко, Л. Ф. Гайдуков. – Київ : Либідь, 2001. – 624 с.
7. Манжола В. А. Міжнародні відносини та зовнішня політика. (1945 – 70-ті рр.) / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков. – Київ : Либідь, 2003. – 558 с.
8. Перепелиця Г.М. Україна-Росія: війна в умовах співіснування. – К.: Видавничий дім «Стилос», 2015. – 880 с.
9. Акт проголошення незалежності України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Akt_proholoshennia.
10. Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 [Електронний ре-сурс]. – Режим доступу : http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Referendum.

11. Конституція України [Електронний ресурс]. – 28.06.1996. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
12. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України № 2091-VIII від 08.06.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.
13. Про основи національної безпеки України : Закон України № 964-IV від 19.06.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
14. Про основи національної безпеки : Закон України № 2091-VIII від 08.06.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2091-19#n6>.
15. Співробітництво з НАТО: правові аспекти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://minjust.gov.ua/m/str_951.
16. Украина и ЕС подписали экономическую часть соглашения об ассоциации [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа : <https://www.interfax.ru/business/382968>.
17. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору [Електронний ресурс]. – 1997. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002.
18. Brzeziński Z. Ukraina jako stworzeń geopolityczny [Електронний ресурс] / Z. Brzeziński. – 2020. – Режим доступу : <https://geopolityka.net/ukraina-jako-sworzen-geopolityczny>.

Тема 7. Формування та розвиток класичних та сучасних теорій міжнародних відносин (2 години)

1. Ідеалізм у міжнародних відносинах та його основні принципи.
2. Програма створення Ліги Націй Вудро Вільсона, пакт Бріана-Келлога як вияв ідеалізму в політичній практиці.
3. Критика ідеалізму.
4. Основні принципи політичного реалізму. Моргентау.
5. Критика реалізму.
6. Виникнення неореалізму як наслідок переосмислення нових тенденцій в міжнародних відносинах. К.Волтц.
7. Основні принципи та різновиди неореалізму.
8. Структуралізм неореалізму (Б.Базан).
9. Відмінності неореалізму від класичної теорії політичного реалізму. Критика неореалізму.
10. Неолібералізм та його відмінність від класичного ідеалізму. Принципи та основні течії неолібералізму.
11. Критика неолібералізму.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Кулагин В. Современные теории международных отношений / В. Кулагин // Международная жизнь. – 1998. – № 1. – С. 81–91.
2. Мальський М., Мацях М. Теорія зовнішньої політики. – Львів, 2004.

3. Мальський М.З., Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. Підручник. – К.: Знання, 2007. – 461 с.
4. Мережко А.А. История международно-правовых учений. – К.: Таксон, 2006. – 492 с.

Тема 8. Міжнародні конфлікти та кризи в сучасній світовій політиці: європейський простір (2 години)

1. Поняття конфлікту та особливості сучасних конфліктів.
2. Співвідношення понять “суперечності”, “кризи”, “конфлікти” в міжнародних відносинах.
3. Джерела виникнення, структура, функції, динаміка і механізми розвитку міжнародних конфліктів.
4. Головні механізми розв’язання міжнародних конфліктних ситуацій.
5. Фактори міжнародних конфліктів.
6. Типи міжнародних конфліктів.
7. Фази міжнародних конфліктів.
8. Форми й методи впливу на конфлікт з метою його розв’язання.
9. Національна та міжнародна безпека.
10. Особливості розвитку ЄЕС в другій половині 70-х років.
11. Проблеми воєнно-політичної інтеграції в Західній Європі.
12. “Особливі” стосунки між США і Великою Британією, їх зміст і вибірковість.
13. Перетворення Європейського Співтовариства на один з важливих світових ринків і центрів виробництва.
14. Розширення ЄС на південь: Греція, Іспанія, Португалія.
15. Маастрихтський Договір про Європейський Союз, як крок до подальшої економічної і політичної інтеграції.
16. Югославський конфлікт, утворення Косово.
17. Кіпрська проблема.
18. Придністровський конфлікт.
19. Абхазія та Південна Осетія.
20. Відносини Україна-РФ, окупація Криму.
21. Конфлікт на Сході України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Блищенко В.И., Солнцева М.М. Региональные конфликты и международное право (вторая половина XX – начало XXI века): учебное пособие. М.: ОАО «Издательский дом «Городец»», 2005. – 496 с.
2. Головченко В.І. Регіонознавство: Азія, Африка й Латинська Америка: Навчальний посібник. – К., 2012.
3. Патица Н. І. Міжнародні економічні відносини. навч. Посібник / Київ : Центр учбов. літ., 2014
4. Перепелиця Г.М. Україна-Росія: війна в умовах співіснування. – К.: Видавничий дім «Стилос», 2015. – 880 с.
5. Полухіна А. В. Політико-культурний та політико-економічний експансіонізм у світовому політичному процесі : навч.-метод. посібник .- Одеса : Фенікс, 2015

6. Сафонов А. А. Международные конфликты в XXI веке. Учебник и практикум для академического бакалавриата / Сафонов А. А., Сафонова М. А. Юрайт, 2018.

7. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посібник / за ред. М. П. Требіна. - Харків : Право, 2016

Тема 9. Міжнародні конфлікти та кризи в сучасній світовій політиці: Азія (4 години)

1. «Війна на виснаження» на Близькому Сході.
2. Арабо-ізраїльська війна 1973 року.
3. “Нафтова криза” і ОПЕК.
4. Кемп-Девідська угода з проблем Близького Сходу.
5. Мирний договір між Ізраїлем та Єгиптом.
6. Загострення палестинської проблеми з початку 80-х років в зв'язку з громадянською війною в Лівані. Позиції США та Ізраїлю.
7. Перегляд політики СРСР на Близькому Сході і поновлення дипломатичних відносин з Ізраїлем.
8. Роль Ірану в регіоні. Відносини США з Іраном після 1979 р.
9. Ірано-іракська війна та її припинення.
10. Окупація Кувейту Іраком. Операція «Буря в пустелі».
11. Кіпрська проблема.
12. Курдська проблема: міжнародний аспект.
13. Міжнародне становище Японії після Сан-Франциського мирного договору.
14. Громадянська війна в Китайській Республіці. Ставлення СРСР та США до громадянської війни в Китаї.
15. Тактика КПК та Гоміньдану по відношенню до великих держав. Проголошення Китайської Народної Республіки (1949 р.).
16. Проблема Тайваню.
17. Корейська війна та її вплив на міжнародні відносини в цілому.
18. Курс Мао Цзедун на “великий стрибок”.
19. Криза у радянсько-китайських відносинах. Радянсько-китайський прикордонний конфлікт на о. Даманському.
20. Антияпонська боротьба у В'єтнамі та створення ДРВ.
21. Втручання Франції в Індокитай та його наслідки.
22. Англо-нідерландська агресія проти Республіки Індонезія.
23. Посилення військової присутності США в Південному В'єтнамі.
24. "Теорія доміно" Д. Ейзенхауера.
25. "Тонкінський інцидент" та "Тонкінська резолюція". Американська агресія у В'єтнамі. Позиція СРСР, Франції, Великої Британії з приводу збройного втручання США у справи В'єтнаму.
26. "Гуамська доктрина" Р. Ніксона.
27. Війна в Лаосі. Женевська нарада з проблем Лаосу та її рішення. Декларація про нейтралітет Лаосу.
28. Втручання США у внутрішні справи Камбоджі.
29. Розвиток відносин СРСР з країнами Південно-Східної Азії.
30. Створення Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН).

31. Звільнення Індії від колоніальної залежності. “План Маунтбеттена”. Створення домініонів Індії та Пакистану.
32. Проблема Кашміру. Індо-пакистанський конфлікт (1949 р.).
33. Китайсько-індійський та китайсько-бірманський прикордонні конфлікти.
34. Проблема португальських колоній в Індії. Конфлікт між Індією та Пакистаном. Ташкентська декларація (1966 р.).
35. Конфлікт між Західним та Східним Пакистаном. Утворення Республіки Бангладеш.
36. Сімльська угода, позиції СРСР, Індії, Великої Британії, США. Інтеграційні процеси в Південній Азії.
37. Кашмірська проблема у сучасних відносинах Індії і Пакистану.
38. Тамільська проблема у Шрі-Ланці і позиція Індії.
39. Створення Асоціації регіонального співробітництва в Південній Азії.
40. Ядерні випробування в Індії і Пакистані у 1998 році та їх міжнародний резонанс.
41. Лінія Дюранда.
42. Афганістан в політиці сусідніх держав в кінці 19 ст. «Пуштуністан».
43. Радянсько-афганський Договір про нейтралітет і взаємний ненапад 1955 р. Державний переворот 1973 р. Саурська революція.
44. Проголошення Демократичної Республіки Афганістан.
45. Договір про дружбу, добросусідство і співробітництво між СРСР і ДРА – 1978 р.
46. Введення радянських військ в Афганістан. Женевські переговори між Афганістаном і Пакистаном. Проголошення Ісламської держави Афганістан.
47. Терористична акція 9.11 в США. Військова акція США проти Талібану.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Блищенко В.И., Солнцева М.М. Региональные конфликты и международное право (вторая половина XX – начало XX века): учебное пособие. М.: ОАО «Издательский дом «Городец»», 2005. – 496 с.
2. Головченко В., Кравчук О. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: Навчальний посібник. – К., 2006.
3. Головченко В.І. Регіоназнавство: Азія, Африка й Латинська Америка: Навчальний посібник. – К., 2012.
4. Горобець І.В. Процеси формування системи регіональної безпеки в Південній Азії (початок 1990-х – середина 2010-х років). – К.: Міленіум, 2017. – 418 с.
5. Кормич Л. І Світовий політичний процес: глобальний та національний вимір : навч. посібник / Одеса : Фенікс, 2017.
6. Міжнародні відносини та світова політика : підручник // за ред. В. А. Манжолі. - Київ : Знання, 2014
7. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посібник / за ред. М. П. Требіна. - Харків : Право, 2016
8. Чорноморський регіон у світовій політиці: актори, чинники, сценарії майбутнього : моногр. заг. ред.: О. І. Брусилівської, В. А. Дубовика, І. М. Коваля. - Одеса : Фенікс, 2020

**Тема 10. Міжнародні конфлікти та кризи в сучасній світовій політиці:
Африка та Латинська Америка (2 години)**

1. Панафриканізм та національно-визвольний рух в країнах Африки.
2. Війна в Алжирі. Евіанські угоди (1962 р.).
3. Початок розпаду колоніальних імперій в Екваторіальній Африці. Розпад британських колоніальних володінь в Африці.
4. Конголезька криза.
5. Створення ОАЄ, її цілі. Становлення африканської групи в ООН.
6. Громадянська війна в Нігерії.
7. Територіальні проблеми в Африці.
8. Крах португальської колоніальної імперії.
9. Громадянська війна в Анголі.
10. Проблема Півдня Африки. Родезійське та намібійське питання в ООН.
11. Громадянська війна в Ефіопії і Сомалі.
12. Перемога Еритреї у війні з урядом Менгісту Хайле Маріама в Адіс-Абебі.
13. Громадянська війна у Сьєрра-Леоне, Ліберії і участь міжафриканських сил у спробах врегулювання.
14. Діяльність ОАЄ в нових умовах.
15. Невирішеність проблеми Західної Сахари.
16. Політика Лівії стосовно арабських, африканських і європейських проблем. М.Кадаффі.
17. Наслідки другої світової війни для країн Латинської Америки.
18. Особливості розвитку національних тенденцій в Латинській Америці. “Доктрина Ларетта”.
19. Створення ОАД. IX міжамериканська конференція в Боготі (1948).
20. Агресія США проти Гватемали.
21. Прихід до влади Ф.Кастро на Кубі та проголошення Кубою курсу на приєднання до “соціалістичного табору”.
22. Карибська криза, американо-радянські контакти по її подоланню (1962).
23. Політика США по відношенню до латиноамериканських країн. “Союз заради прогресу”. “Доктрина Джонсона-Манна”.
24. Інтервенція США в Домініканську Республіку. Гуамська доктрина Р.Ніксона 1969 р.
25. Силова політика США в Латинській Америці і окупація Гренади (1983 р.).
26. Режим Дювальє на Гаїті та його крах.
27. Втручання США у справи Нікарагуа і Сальвадора.
28. Інтеграційні процеси в Латинській Америці. Утворення Північноамериканської зони вільної торгівлі (НАФТА).
29. Стан територіальних проблем у відносинах між латиноамериканськими країнами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Блищенко В.И., Солнцева М.М. Региональные конфликты и международное право (вторая половина XX – начало XXI века): учебное пособие. М.: ОАО

- «Издательский дом «Городец»», 2005. – 496 с.
2. Головченко В.І. Регіоназнавство: Азія, Африка й Латинська Америка: Навчальний посібник. – К., 2012.
 3. Кормич Л. І Світовий політичний процес: глобальний та національний вимір : навч. Посібник / Одеса : Фенікс, 2017.
 4. Міжнародні відносини та світова політика : підручник // за ред. В. А. Манжолі. - Київ : Знання, 2014
 5. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посібник / за ред. М. П. Требіна. - Харків : Право, 2016
 6. Чорноморський регіон у світовій політиці: актори, чинники, сценарії майбутнього : моногр. заг. ред.: О. І. Брусиловської, В. А. Дубовика, І. М. Ковалю. - Одеса : Фенікс, 2020

Тема 11. Економічна складова світової політики (2 години)

1. Поняття світової економіки.
2. Становлення системи світових продуктивних сил.
3. Тенденції та суперечності світового економічного розвитку, глобальні дисбаланси.
4. Меркантилізм у світовій економіці.
5. Торговий (економічний) лібералізм.
6. Марксизм й теорія суспільного вибору.
7. Золотий стандарт та його вплив на економіку.
8. План Маршала як основа світового економічного розвитку 2-ї половини ХХ ст.
9. Бреттон-Вудська система.
10. Особливості діяльності транснаціональних корпорацій.
11. Макроекономічна стабілізація – умова глобальної економічної безпеки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Головченко В.І. Регіоназнавство: Азія, Африка й Латинська Америка: Навчальний посібник. – К., 2012.
2. Міжнародні економічні відносини : підручник / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Л.П. Кудирко та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 612 с.
3. Міжнародна економіка. Солонінко К. С. Навчальний посібник / К.: Кондор, 2008.- 380 с.
4. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Підручник. – К.: Знання, 2007. – 461 с.
5. Якубовський С.О., Козак Ю.Г., Логвінова Н.С. та ін. Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності. 2-ге вид. перероб. та доп. Навч. посіб. / За ред. Якубовського С. О., Козака Ю. Г., Логвінової Н. С. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 472 с.

Тема 12. Право і мораль у світовій політиці (2 години)

1. Правова складова світової політики
2. Міжнародна юстиція
3. Моральні аспекти світової політики
4. Скептицизм, космополітизм й комунітаризм як моральні традиції у міжнародних відносинах

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Гелд Д., Мак-Грю Е. Глобалізація / Антиглобалізація. – К., 2004.
2. Гольцов А. Сучасний світовий порядок: моральні принципи і аморальна суть // Персонал. - №, 2007.
3. Мальський М.З., Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. Підручник. – К.: Знання, 2007. – 461 с.
4. Алексєнко І. В. Міжнародні організації в системі міжнародних відносин / І. В. Алексєнко // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – К., 2005. – Вип. 30. – С. 577–587.
5. Лукашук И.И. Международное право. Особенная часть. 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Волтерс Клувер, 2005. – 544 с.
6. Устав ООН от 24 октября 1945г. // Международное право : сборник документов / А.В. Трояновский, Ю.В. Чайковский. – Одесса: Феникс, 2010. – С. 8-35.
7. Михалькевич Г.Н. Этикет международного общения : учебное пособие / Г.Н. Михалькевич. – М. : Книжный дом, 2004.

Тема 13. Мирне співіснування та міжнародна співпраця (2 години)

1. Мирне співіснування як один із основних принципів міжнародного права.
2. Форми міжнародної співпраці.
5. Поняття правомірних і неправомірних засобів вирішення міжнародних спорів.
6. Дипломатичні засоби вирішення міжнародних спорів.
7. Міжнародні переговори, їх роль при врегулюванні конфліктів.
8. Поняття, класифікація та роль міжнародних організацій.
9. ООН, Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). НАТО, Європейський Союз (ЄС), Рада Європи, СНД та інші регіональні структури.
10. Роль військової сили у сучасних умовах.
11. Українські інтереси безпеки.
12. Ядерна зброя та її роль в сучасних умовах.
13. Міждержавна й наддержавна співпраця.
14. Міжнародна співпраця у боротьбі зі злочинністю.
15. Право міжнародного розвитку.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексєнко І. В. Міжнародні організації в системі міжнародних відносин / І. В. Алексєнко // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – К., 2005. – Вип. 30. – С. 577–587.
2. Anghie A. The Evolution of International Law: colonial and postcolonial realities / A. Anghie // Third World Quarterly. – 2006. – № 27 (5). – pp. 739-753.

3. Дорошко М.С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору : навч. посіб., 2012. – 228 с.
4. Зелинская Н.А. Международные преступления и международная преступность. Монография. – Одеса: Юридична література, 2006. – 568 с.
5. Каламкарян Р.А. Международное право как регулятор современных международно-правовых отношений / Р. А. Каламкарян, Ю. И. Мигачев // Государство и право. – 2013. – № 11. – С. 46–59.
6. Лукашук И.И. Международное право. Особенная часть. Учебник. – М.: Волтерс Клувер, 2005. - 544 с.
7. Yakubovska N. O. International development cooperation – moral duty or legal obligation? // Наукові праці НУ "ОЮА", Т.12 – 2012. С.273-282
8. Yakubovska N. O. The concept of "development" as a new form of colonialism: the third world viewpoint // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – №2(4), С.1-10

Тема 14. Теорії глобального управління (2 години)

1. Поняття та ідеї глобального управління.
2. Підходи Месснера
3. Теорії заговору
4. Масонство
5. Римський клуб
6. Клуб «300»
7. Теорія «золотого мільярду» й доктрина Томаса Мальтуса

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Анилионис Г. П. О сущности и системном характере противоречий глобализации / Вестник Российского университета Дружбы народов. Серия «Экономика», 2002. - № 1(8). - С. 27-35
2. Карташкин В.А. Международное право и мировой порядок в XXI веке // Юрист-международник. – 2005. – № 1. – С. 2-11.
3. Кукарцев О.В. Підходи до розуміння глобального управління // Наукові праці. Політологія. Випуск 200. Том 212. – С.131-135
4. Романова В. Світовий порядок і глобальне управління // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 98 (Частина I), 2011. С.52-54
5. Юськів Б. Концепція і парадигми глобального управління // Політичний менеджмент. №1, 2009. С. 119-130

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Aron R. Paix et guerre entre les nations / R. Aron. – Paris : Calmann-Lévy, 1984. – 794 p.
2. Baylis J. The Globalization of World Politics : An Introduction to International Relations / J. Baylis. – 7-th ed. – Oxford, United Kingdom ; New York : Oxford University Press, 2017. – 610 p.
3. Beckford J. The SAGE Handbook of the Sociology of Religion / J. Beckford, J. Demerath. – London : SAGE Ltd, 2007. – 768 c.
4. Bellah R. N. Civil Religion in America / Robert N. Bellah // Religion in America. – 1967. – Vol. 96, No. 1. – P. 1–21.
5. Berger P. Święty baldachim. Elementy socjologicznej teorii religii / P. Berger. – Kraków : Zakład Wydawniczy Nomos, 2005. – 239 c.
6. Böckenförde E.-W. Wolność – państwo – kościół / E.-W. Böckenförde. – Kraków : Znak, 1994. – 308 c.
7. Brzeziński Z. Ukraina jako stworzeń geopolityczny [Електронний ресурс] / Z. Brzeziński. – 2020. – Режим доступу : <https://geopolityka.net /ukraina-jako-sworzen-geopolityczny>.
8. Cable V. Globalization and Global Governance / V. Cable. – London ; New York : Royal Institute of International Affairs ; Pinter, 1999. – 139 p.
9. Chelini-Pont B. Is laicity the civil religion of France? [Electronic resource] / B. Chelini-Pont. – 2010. – Access mode : <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01435838/document>.
10. Cupery T. Government involvement in religion: causes and effects of open religious markets [Electronic resource] / T. Cupery. – Access mode : <https://cdr.lib.unc.edu/concern/dissertations/fb494927r>.
11. Denning D. Wojna informacyjna i bezpieczeństwo informacji / D. Denning. – Warszawa : Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, 2002. – 561 p.
12. Gentile E. Political religion: a concept and its critics – a critical survey / E. Gentile // Totalitarian Movements and Political Religions. – 2005. – Vol. 6. – P. 19–32.
13. Grabowska G. Przemiany polskiej religijności / G. Grabowska // Kościół katolicki w przededniu wejścia Polski do Unii Europejskiej. – Warszawa : Fundacja Instytut Spraw Publicznych, 2003. – P. 90–118.
14. Huntington S. The Third Wave : Democratization in the Late Twentieth Century / S. Huntington. – Norman : University of Oklahoma Press, 1991. – 366 p.
15. Huntington, Samuel P., The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order, New York, Simon & Schuster, 1996

16. Jared M. Diamond *Guns, Germs, and Steel: The Fates of Human Societies.* – W.W. Norton, 1997. – 480 p.
17. Keating M. *The New Regionalism in Western Europe : Territorial Restructuring and Political Change* / M. Keating. – Cheltenham, UK ; Northampton, Mass : E. Elgar, 1998. – 242 p.
18. Kenneth Neal Waltz *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis.* – Columbia University Press, 2001. – 263p.
19. Keohane R. *Power and Interdependence: World Politics in Transition* / R. O. Keohane, J. S. Nye. – Boston : Little, Brown and Company, 1977. – 273 p.
20. Libicki M. *What Is Information Warfare?* [Electronic resource] / M. Libicki. – 1995. – Access mode : http://www.dod-ccrp.org/files/Libicki_What_Is.pdf.
21. Linebarger P. M. *Psychological Warfare* / P. M. Linebarger. – Washington : Infantry Journal Press, 1948. – 259 p.
22. Merle M. *Sociologie des relations internationales* / M. Merle. – 2ieme ed. – Paris : Dalloz, 1976. – 480 p.
23. Morgenthau H. J. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* / H. J. Morgenthau. – 5th ed., revised. – New York : Alfred A. Knopf, 1978. – 653 p.
24. Nye J. *Soft Power. The Means to Success in World Politics* / J. Nye. – New York : Public Affairs, 2005. – 130 p.
25. Rasset B. *World Politics. The Menu for Choice* / B. Rasset, H. Starr. – San Francisco : W. H. Freeman & Company, 1981. – 671 p.
26. Rattray G. *Wojna strategiczna w cyberprzestrzeni* / G. Rattray. – Warszawa : WNT, 2001. – 544 p.
27. Rosencrance R. *Action and Reaction in World Politics* / R. Rosencrance. – Boston : Little, Brown and Company, 1963. – 314 p.
28. Schuman F. L. *The Ethics and Politics of International Peace* [Electronic resource] / F. L. Schuman // *International Journal of Ethics.* – 1932. – Vol. 42, No. 2 – P. 148–162. – Access mode : <http://links.jstor.org/sici?sici=1526422X%28193201%2942%3A2%3C148%I%3E2.0.CO%3B2-%23>.
29. Shelling T. *The Strategy of Conflict* / T. Shelling. – Cambridge : Harvard University Press, 1960. – 309 p.
30. Steger M. B. *Globalization : A Very Short Introduction* / M. B. Steger. – 4th ed. – Oxford, United Kingdom ; New York, USA : Oxford University Press, 2017. – 148 p.
31. *The globalization of world politics: An introduction to international relations* / J. Baylis, S. Smith, P. Owens. – Oxford University Press, 2011. – 636 p.
32. Viotti Paul R. *International relations and world politics* / Paul R. Viotti and Mark V. Kauppi. — 5th ed. – Pearson, 2013. – 550 p
33. Waltz K. *The Origins of War in Neorealist Theory* / K. Waltz // *Journal of Interdisciplinary History.* – 1988. – Vol. 18, No. 4. – P. 615–628.
34. Аквинский Ф. *Сумма теологии : Часть II – I.* / Ф. Аквинский. – Киев : Ника-Центр, Эльга, 2006. – 576 с.
35. *Акт проголошення незалежності України* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S

&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0
&S21STR=Akt_proholoshennia.

36. Аналіз китайського нарративу світового порядку та зовнішньої політики: чи є Китай ревізіоністською або реформаторською державою? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sg-sofia.com.ua/analiz-kitaj-narativ>.
37. Андрущенко М. А. Бродель VS Валлерстайн: к вопросу о тем-поральном измерении политики [Электронный ресурс] / М. А. Андрущенко. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/brodel-vs-vallerstajn-k-voprosu-o-temporalnom-izmerenii-politiki-obzor>.
38. Анцупов А. Я. Введение в конфликтологию: Как предупреждать и разрешать межличностные конфликты : учеб. пособ. / А. Я. Анцупов, А. А. Малышев. – Киев : МАУП, 1996. – 312 с.
39. Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон: пер. з фр. – К.: МП Юніверс, 2000. – 688 с.
40. Артюшин Л. М. Теоретичні аспекти стратегій воєнної безпеки су-спільства і держави : монографія / Л. М. Артюшин, Г. Ф. Костенко. – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 178 с.
41. Асиметрія міжнародних відносин / під ред. Г. М. Перепелиці, О. М. Субтельного. – Київ : ВД "Стилос", 2005. – 555 с.
42. Афенченко Г. В. Прекариат як анонімний клас [Електронний ресурс] / Г. В. Афенченко, С. В. Лубенец // Вісник ХДАК. Сер. "Соціальні комунікації". – 2015. – Вип. 47. – С. 213–223. – Режим доступу : https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/tio_old_2017/vh/v47/26.pdf.
43. Ачкасов В. А. Мировая политика и международные отношения : учебник / В. А. Ачкасов, С. А. Ланцов. – Москва : Аспект Пресс, 2011. – 480 с.
44. Байчик А. В. Ноополитика как глобальная информационная стратегия / А. В. Байчик, С. Б. Никонов // Вестник Санкт-Петербургского уни-верситета. Серия "Филология. Востоковедение. Журналистика". – 2012. – № 1. – С. 207–213.
45. Бахчеванова Н.В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / Н. В. Бахчеванова, С.М. Макуха. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. – 403 с.
46. Беблер А. НАТО і транснаціональний тероризм / А. Беблер // Україна – НАТО. – 2006. – № 1. – С. 28–38.
47. Безродний Є. Ф. Історія політичних вчень : навч. посіб. / Є. Ф. Без-родний, О. І. Уткін. – Київ : Професіонал, 2006. – 424 с.
48. Бентам И. Введение в основания нравственности и законодатель-ства [Электронный ресурс] / И. Бентам – Москва : РОССПЭН, 1998. – 416 с. – Режим доступа : https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/istorija_prosveshhenie/bentam_i_vvedenie_v_osnovanija_nravstvennosti_i_zakonodatelstva_1998/11-1-0-1586.
49. Бжезінський З. Стратегічне бачення. Америка і криза глобальної влади. – Львів: Літопис, 2012. – 168 с.
50. Бжезінський З. Україна у геостратегічному контексті / З. Бжезінський. – К.: ВД «Кієво-Могилян. Акад.», 2006. – 102 с.
51. Бобилева С.Й. Історія Німеччини з давніх часів до 1945 року: навч. Посіб. Для студ. Вищ. Навч.закладів / С.Й. Бобилева. – Дніпропетровськ, 2003. – 526 с.

52. Бондарь В. Неравенство в цифровом формате [Электронный ресурс] / В. Бондарь. – Режим доступа : <http://www.odnako.org/magazine/material/neravenstvo-v-cifrovom-formate>.
53. Боярська О. А. Цивілізаційна парадигма С. Хантингтона та су-часна "лінія розлому" України // О. А. Боярська, О. О. Поплавський // По-літологічний вісник. – 2015. – Вип. 79. – С. 301–311.
54. Бруз В.С. Роль ООН у врегулюванні міжнародних конфліктів і в боротьбі проти тероризму. – К., 2010.
55. Брусилівська О.І. Історія міжнародних відносин (сер. III ти. До н.е. – XVII ст. н.е.): навч.-метод. посіб. / О.І. Брусилівська, І.М. Коваль. – О.: Одеський нац. у-т ім. І.І. Мечникова, 2013. – 188 с.
56. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире / И. Валлерстайн: Пер с англ. – СПб., 2001.
57. Вартанова Е. Л. Медиapolитика в контексте научных исследо-ваний СМИ / Е. Л. Вартанова // Актуальные проблемы медиаисследования-ний-2014 : тезисы науч.-практ. конф. НАММИ. – Москва : МГУ им. М. В. Ло-моносова, 2014. – С. 3–9.
58. Васильев Г. Ю. Міжнародна система: суб'єкти, відносини, норми [Електронний ресурс] / Г. Ю. Васильев. – Режим доступу : https://cathedra.io.ua/s1220716/tema_1._mijnarodna_sistema_subkti_vidnosini_normi.
59. Ващенко К. О. Політологія для вчителя / К. О. Ващенко, В. О. Кор-нієнко. – Київ : Вид. ім. М. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.
60. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / М. Вебер ; пер. з нім. О. Погорілого. – Київ : Основи, 1994. – 261 с.
61. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. // Дипломатична і консульська служба. Збірник документів / Укл. Кротюк С. Ф. – К.: КиМУ, 2003. – С.3-7.
62. Віднянський С. Велика війна як прояв кризи європейської ци-вілізації. До 90-річчя початку Першої світової війни [Електронний ресурс] / С. Віднянський. – Режим доступу : https://dt.ua/SOCIETY/velika_viyna_yak_proyav_krizi_evropeyskoji_tsivilizatsiyi_do_90-richchya_pochatku_pershoyi_svitovoyi.html.
63. Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 [Електронний ре-сурс]. – Режим доступу : http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_al1&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Referendum.
64. Газін В., Копилов С. Новітня історія країн Європи та Америки. 1945-2002 рр. – Київ: Либідь, 2004. – 623 с.
65. Гегель Г. Основи філософії права, або природне право і держа-вознавство / Г. Гегель; пер. з нім. – Київ : Юніверс, 2000. – 329 с.
66. Герасимчук Т. Концептуальні основи теорії політики: Навч. посібник / Т. Герасимчук, А. Киридон, С. Троян. – Рівне, 2008
67. Герасимчук Т. Наука про міжнародні відносини (базові категорії, методи, концепції): Навч. Посібник / Т. Герасимчук, А. Киридон, С. Троян. – Рівне, 2007.

68. Гилпин Р. Война и изменения в мировой политике [Элек-тронный ресурс] / Р. Гилпин. – Режим доступа : <http://edushkola.ru/docs /index-740985.html?page=2>.
69. Глобальна корпоративна система: монографія / Ред. О.Г. Білорус. – К.: КНЕУ, 2011. – 408 с.
70. Глобальна та національна безпека : підручник [Електронний ресурс] / авт. кол. : В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянюк та ін. ; за ред. Г. П. Ситник. – Київ : НАДУ, 2016. – 784 с. – Режим доступу : <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Navchalniy-pos-ibnik-GPNB.pdf>.
71. Головченко В., Кравчук О. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: Навчальний посібник. – К., 2006.
72. Головченко В.І. Регіоназнавство: Азія, Африка й Латинська Америка: Навчальний посібник. – К., 2012.
73. Головченко В.І., Степанов О.П. Нариси з історії міжнародних відносин та зовнішньої політики країн Азії й Африки: навч. посіб. // В.І. Головченко, О.П. Степанов. – К.: «Юрисконсульт», 2014. 424 с.
74. Гор А. Атака на разум / А. Гор. – Санкт Петербург : Амфора, 2008. – 480 с.
75. Горобець І.В. Процеси формування системи регіональної безпеки в Південній Азії (початок 1990-х – середина 2010-х років). – К.: Міленіум, 2017. – 418 с.
76. Денисенко А., Туркевич В., Шпаковски Л. Лідер двох епох. Азербайджансько-українські відносини через призму життя і діяльності Гейдара Алієва. – К.: Вид. Інформаційно-видавничого центру «Планета», 2013. – 323 с.
77. Джентиле Э. Политические религии. Между демократией и тоталитаризмом / Э. Джентиле. – Москва : Владимир Даль, 2021. – 400 с.
78. Дмитриев А. Конфликтология : учеб. пособ. / А. Дмитриев. – Москва : Гардарики, 2000. – 320 с.
79. Дорошко М.С. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД: навч. посіб. / М.С. Дорошко, Н.В. Шпакова. – К.: Центр учбової л-ри, 2011. – 204 с.
80. Дорошко М.С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору : навч. посіб., 2012. – 228 с.
81. Загальна декларація прав людини (повний текст) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version>.
82. Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу. – К.: Проза, 2005. – 560 с.
83. Зінченко А.Л. Історія дипломатії: від давнини до нового часу: Навч. посібник / А.Л. Зінченко. – Вид. 3-тє. – К., 2005
84. Зозуля Є. В. Історія вчень про державу і право : навч. посіб. / Є. В. Зозуля, О. С. Туренко, І. В. Іванов. – Херсон : Олді-плюс, 2018. – 308 с.
85. Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-і – 2000-і роки): Навч. посіб. – К.:Видавничий Дім «Слово», 2012. – 720 с.
86. Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 632 с.

87. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945-2002). – Вінниця: Фоліант, 2003. – 560 с.
88. Іваницька О.П. Регіональні підсистеми міжнародних відносин: навч. посібник. – Вінниця: ТВОРИ, 2018. – 444 с.
89. Ільницька У. Особливості міжнародно-правової суб'єктності неурядових організацій / У. Ільницька // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2012. – Вип. 24. – С. 84–91.
90. Ільницька У. Процес інституціоналізації неурядових міжнародних організацій у світовій політиці / У. Ільницька // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2013. – Вип. 25. – С. 119–123.
91. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. Л. Зашкільняка. – Львів, 2001.
92. Казанова Х. По той бік секуляризації: релігійна та секулярна динаміка нашої глобальної доби / Х. Казанова ; пер. з англ. О. Панича. – Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2017. – 264 с.
93. Кант І. Вечный мир. Философский очерк / И. Кант ; пер. С. М. Ро-говина, Б. В. Чредина ; под ред. Л. А. Камаровского. – Москва : Тип. Т-ва ИД Сытина, 1905. – 73 с.
94. Капітоненко М. "Сила" в основних парадигмах міжнародних відносин [Електронний ресурс] / М. Капітоненко. – Режим доступу : <http://www.kiev.convdocs.org/docs/1096/index-33777.html>.
95. Капітоненко М. Силовий фактор у міжнародних відносинах: Парадигми, теорії, концепції / М. Капітоненко // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Серія "Міжнародні відносини". – 2006. – № 33/34. – С. 13–18.
96. Капітоненко М.Г. Міжнародні конфлікти: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Либідь, 2009. – 352 с.
97. Кельзен Г. Про сутність і цінність демократії / Переклад з німецької О. Мокровольський. – К.: ВНТЛ-Класика, 2013. – 139 с.
98. Кількісні методи дослідження міжнародних відносин. Методи і методики вивчення міжнародних відносин. Культурні та людські фактори [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://footyclub.ru/uk/obrazovanie/kolichestvennyye-metody-issledovaniya-mezhdunarodnyh-otnoshenii-metody-i>.
99. Класифікації країн за методиками Світового Банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://buklib.net/books/22949>.
100. Клаузевиц К. Война / К. Клаузевиц. – Москва : Госвоениздат, 1932. – 223 с.
101. Климчук Ю. Внесок Гуго Гроція у формування права війни [Електронний ресурс] / Ю. Климчук // Право і Безпека. – 2005. – Т. 4. – № 4. – С. 161–164. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2005_4_4_47.
102. Книга правителя області Шан. (Шан Цзюнь Шу) : пер. с кит. Л. С. Переломова. – Москва : Наука, 1968. – 351 с.
103. Конфліктологія : підручник для студентів вищих навч. закладів / за ред. М. М. Герасіної, М. І. Панова. – Харків : Право, 2002. – 256 с.
104. Копійка В.В. Європейський Союз: Історія і засади функціонування: Навч. посіб. – 2-ге вид., виправ. і доп. / Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. – К., 2012. – 759 с.
105. Копійка В.В. Розширення Європейського Союзу. Теорія і практика інтеграційного процесу: Монографія. – К., 2002.

106. Коппель О. А. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин [Електронний ресурс] / О. А. Коппель. – Режим доступу : <http://helen-koppel.narod.ru/002.htm>.
107. Кравчук Л. М. Виступ Голови Верховної Ради України на 46 сесії Генеральної Асамблеї ООН 1 жовтня 1991 р. / Л. М. Кравчук // Політика і час. – 1991. – № 15. – С. 3–8.
108. Крисенко Д. С. США на Близькому Сході межі ХХ-ХІ століть: іракський рахунок : монографія / Д. С. Крисенко ; ред. О. А. Радзивіл ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, . – Київ : Національний авіаційний університет, 2011. – 206 с.
109. Криль М. М. Історія Центрально-Східної Європи (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) / Навчальний посібник. 3-є вид., виправл. і доповн. – К.: Знання, 2013. – 278 с.
110. Кузь О. М. "Європа регіонів" як ідентичний проект / О. М. Кузь // Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах євро-пейської інтеграції : монографія / [О. О. Безрук, В. С. Бліхар, Л. М. Гера-сіна та ін.] ; за ред. М. П. Требіна. – Харків : Право, 2019. – С. 149–165.
111. Кузь О. Н. Геополітика : конспект лекцій / О. М. Кузь, Д. С. Ко-ротков. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. – 184 с.
112. Кукарцев О. В. Міжетнічні конфлікти та їх особливості в процесі регіоналізації сучасних держав [Електронний ресурс] / О. В. Кукарцев // Наукові праці Чорноморського держ. ун-ту ім. П. Могили. Серія "Політологія". – 2008. – Т. 79. – Вип. 66. – С. 147–151. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2008_79.
113. Купер Р. Раздор между народами. Порядок и хаос в ХХІ 4. веке / Р. Купер: пер. с англ. – М.: Москов. шк. полит. исследований, 2010. – 240 с.
114. Літвін Л. А. Теоретичні засади дослідження національних інте-ресів / Вісник Донецького нац. ун-ту ім. В. Стуса. Серія "Політичні науки". – 2017. – № 3. – С. 20–24.
115. Макиавеллі Н. Государь / Н. Макиавеллі ; пер. с итал. – Москва : ЭКСМО ; Санкт-Петербург : Мидгард, 2006. – 974 с.
116. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин : підручник / М. З. Мальський, М. М. Мацях. – Київ : Знання, 2003. – 461 с.
117. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин: підруч. / М. З. Мальський, М. М. Мацях; МОНУ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, ф-т міжнарод. відносин. – 4-те вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2011. – 406 с.
118. Манжола В. А. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980 – 2000 рр.) / В. А. Манжола, І. Д. Коміренко, Л. Ф. Гайдуков. – Київ : Либідь, 2001. – 624 с.
119. Манжола В. А. Міжнародні відносини та зовнішня політика. (1945 – 70-ті рр.) / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков. – Київ : Либідь, 2003. – 558 с.
120. Марксизм как обобщение опыта классовой борьбы пролетариата [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://istmat.info/node/39529>.

121. Мельничук І.М. Інтеграційні проекти Російської Федерації на пострадянському просторі: монографія / І.М. Мельничук. – Чернівці: Чернівецький нац. у-т, 2015. 400 с.
122. Милоха Г. В. Международные отношения и мировая политика : учеб. пособ. для студентов специальности "Международные экономические отношения" / Г. В. Милоха, В. В. Резников, А. С. Чумакова. – Харьков : Экограф, 2009. – 120 с.
123. Міжнародні відносини і євроантлантична інтеграція України / за заг. ред. Л.С. Голопатюка. – К.: Освіта України, 2005. – 404 с.
124. Міжнародні відносини та світова політика : методичні рекомендації до виконання курсової роботи з дисципліни (для студентів напряму підготовки 6.030203 «Міжнародні економічні відносини» денної та заочної форм навчання) / Григорова-Беренда Л. І., Непрядкіна Н. В., Шуба М. В. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 24 с.
125. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / В.А. Манжола, В.Ю. Крушинський, С.П. Галака та ін. ; за ред. В.А. Манжолі ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — 2-ге вид., переробл. і доповн. — К. : Знання, 2014. — 662 с.
126. Міжнародні економічні відносини: підручник / за ред. А.П. Голікова, О.А. Довгаль. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 464 с.
127. Міжнародні організації: навч. посіб. / Ред. Ю.Г. Козак. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 223 с.
128. Міжнародні системи і глобальний розвиток / підручник Кер.авт.колективу О.А. Коппель; за ред. Л.В. Губерського, В.А. Манжолі. Київ.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 606 с.
129. Могилевська В. П. Міжнародні відносини : навч. посіб. для ди-станційного навчання / В. М. Могилевська. – Київ : Університет "Україна", 2009. – 395 с.
130. Мокій А.І., Яхно Т.П., Бабець І.Г. Міжнародні організації. – К., 2011.
131. Набі І. М. А. Функціональні особливості Вестфальського між-народного порядку в теорії міжнародних відносин [Електронний ресурс] / І. М. А. Набі // Гілея : наук. вісник. – 2013. – № 78. – С. 373–376. – Ре-жим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_78_114.
132. Недержавні учасники міжнародних відносин [Електронний ре-сурс]. – Режим доступу : <http://um.co.ua/4/4-4/4-4112.html>.
133. Нікулішин Н. Поняття "сила" у сучасних теоріях міжнародних відносин [Електронний ресурс] / Н. Нікулішин // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2013. – Вип. 25. – С. 130–134. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unir_2013_25_24.
134. Новий тлумачний словник української мови : у 3-х т. / укладачі : В. В. Яременко, О. М. Сліпушко; за ред. О. А. Амауні. – Київ : Аконіт, 2007. – Т. 1. – 926 с.
135. Орлова Т.В. Історія нових незалежних держав. Навч. посібник. – К., 2010.
136. Перепелиця Г.М. Конфлікти в посткомуністичній Європі: монографія. – К.: НІСД, 2003. – 432 с.
137. Перепелиця Г.М. Україна-Росія: війна в умовах співіснування. – К.: Видавничий дім «Стилос», 2015. – 880 с.

138. Перша та Друга світові війни в історії людства (до 100-річчя початку Першої і 75-річчя початку Другої світових воєн): Монографія / Ред. С.С. Трояна. – К.: ДП «НВЦ» «Пріоритети», 2014. – 316 с.
139. Пилипенко О. Сучасні проблеми міжнародної безпеки / О. Пилипенко // Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. праць. – 2014. – Вип. 123. – Ч. I. – С. 16–23.
140. Победаш Д. И. Политический реализм : учеб. пособ. [Электронный ресурс] / Д. И. Победаш. – Екатеринбург : Изд-во Уральского ун-та, 2010. – 102 с. – Режим доступа : <https://ua1lib.org/book/3264387/d8da39?regionChanged=&redirect=1913848>.
141. Поздняков А. И. Основы теории национальной безопасности [Электронный ресурс] / А. И. Поздняков. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovy-teorii-natsionalnoy-bezopasnosti-kurs-lektsiy-lectsiya-1-kontseptualnye-osnovy-natsionalnoy-bezopasnosti-rossii-/viewer>.
142. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К.: Парламентське вид-во, 2011. – 808 с.
143. Політологічний енциклопедичний словник / Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. ; за заг. ред. М. П. Требіна. – Харків : Право, 2015. – 816 с.
144. Політологічний енциклопедичний словник: Навч. посібник. 2-е вид., доп. – К., 2004
145. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. – 497 с.
146. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України № 2091-VIII від 08.06.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.
147. Про основи національної безпеки : Закон України № 2091-VIII від 08.06.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2091-19#n6>.
148. Про основи національної безпеки України : Закон України № 964-IV від 19.06.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
149. Проблеми модернізації політичних систем сучасності: моногр. / М.І. Панов (кер. авт. кол.), Л.М. Герасіна, О.Г. Данильян та ін., за заг. ред. Л.М. Герасіної, О.Г. Данильяна. – Х.: Право, 2008. – 320 с.
150. Рассел Б. Папство в темних сторіччях [Електронний ресурс] / Б. Рассел // Історія Західної філософії. – Київ : Основи, 1995. – С. 331–412. – Режим доступу : https://days.pravoslavie.ru/bible/z_kol_12_16.html.
151. Розумюк В. М. Пеллопонеська війна: внутрішньополітичні де-термінанти зовнішньої політики / В. М. Розумюк // Проблеми всесвітньої історії. – 2016. – № 1. – С. 52–63.
152. Сапсай А. Сучасна ООН як дорадчий інститут глобального управ-ління [Електронний ресурс] / А. Сапсай // Політичний менеджмент. – 2011. – № 2. – С. 156–166. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2011_2.
153. Скібіцька Л. Конфліктологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Скібіцька. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 383 с.

- 154.Современные глобальные проблемы мировой политики / Кулагин В. М., Лебедева М. М., Барабанов О. Н. и др. – М.: Аспект Пресс, 2009. – 256 с.
- 155.Співробітництво з НАТО: правові аспекти [Електронний ре-сурс]. – Режим доступу : https://minjust.gov.ua/m/str_951.
- 156.Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
- 157.Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія / М. Т. Степико. – Київ : НІСД, 2011. – 336 с.
- 158.Тейлор Ч. Секулярна доба / Ч. Тейлор ; пер. з англ. О. Панича. – Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. – Кн. І. – 664 с.
- 159.Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Потрібна та ін. ; за ред. М. П. Требіна. – Харків : Право, 2016. – 540 с.
- 160.Тимків Я. Теорія і практика сучасної європейської політики без-пеки: приклад Польщі : навч. посіб. / Я. Тимків. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2011. – 224 с.
- 161.Тіт О. Суспільні рухи як форма громадянського активізму в сучасній Україні [Електронний ресурс] / О. Тіт // Вісник Львівського ун-ту. Серія "філософсько-політологічні студії" – 2019. – Вип. 24. – С. 204–211. – Режим доступу : http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/24_2019/29.pdf.
- 162.Толстов С. В. Політичні ідеології як засіб мотивації в міжнародних процесах / С. В. Толстов, В. М. Якушик // Наукові записки НаУКМА. Серія "Політичні науки". – 2013. – Т. 147. – С. 39–47.
- 163.Транснаціональні корпорації / І. О. Давидова, К. Ю. Величко, О. І. Печенка. – Харків : Форт, 2018. – 175 с.
- 164.Трохимчук С. Політична географія з основами геополітики: Навч. посібник / С. Трохимчук, О. Федунь. – Львів, 2008.
- 165.Украина и ЕС подписали экономическую часть соглашения об ассоциации [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа : <https://www.interfax.ru/business/382968>.
- 166.Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин: підручник / В.А.Манжола, В.Ю.Константинов, С.В.Андрущенко та ін. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 512 с.
- 167.Фесенко М. В. Світ-система і її суб'єкти в глобальних політичних трансформаціях [Електронний ресурс] / М. В. Фесенко // Міжнародні відносини. Серія "Політичні науки". – 2017. – № 15. – Режим доступу : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3123.
- 168.Фукидид. История / Фукидид ; пер. Г. А. Стратановский. – Москва : Ладомир : АСТ, 1999 . – 729 с.
- 169.Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору [Електронний ресурс]. – 1997. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002.
- 170.Цимбалістий В.Ф. Теорія міжнародних відносин: навч. посіб. / В.Ф. Цимбалістий. – 3-тє вид., доповн. та виправл. – Л.: Новий світ, 2007. – 360 с.

- 171.Ціватий В. Інституціоналізація європейського політико-дипло-матичного простору доби раннього нового часу: від миру в Като-Камбрезі (1559 р.) до Віденського конгресу (1814–1815 рр.) // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія "Історія". – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – Вип. 2. – Ч. 4. – С. 96–102.
- 172.Шепелев М.А. Теорія міжнародних відносин: Підручник / М.А. Шепелев. – К., 2004.
- 173.Шергін С.О. Політологія міжнародних відносин: навч. посіб. / С.О. Шергін. – К.: Дипломатична академія України при МЗС України, 2013. – 204 с.
- 174.Шмаленко Ю.І. України Геополітичні концепції українських вчених на початку ХХ ст. – автореферат дис. к.ю.н. – Одеса, 2002.
- 175.Щедрова Г. М. Еволюція наукових підходів у межах політологічного аналізу міжнародних організацій [Електронний ресурс] / Г. П. Щедрова // Гілея: науковий вісник. – 2017. – Вип. 126. – С. 427–432. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2017_126_108.
- 176.Яковлев А. Ю. Глобальное и региональное противодействие терроризму (на примере ООН и СААРК) / Яковлев А. Ю // Социально-гуманитарные знания. – 2013. – № 1. – С. 110–122.
- 177.Яковлева Л. И. Типологизация терроризма / Л. И. Яковлева // Актуальні проблеми політики : зб. наук. Праць. – Одеса : Астропринт, 2001. – Вип. 10. – С. 263–266.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Специфіка вивчення міжнародних відносин.
2. Історія вивчення міжнародних відносин.
3. Співвідношення понять «міжнародні відносини», «міжнародна політика», «світова політика».
4. Закономірності міжнародних відносин.
5. Методологія та методи дослідження світових політичних процесів.
6. Особливості системного підходу до аналізу міжнародних відносин.
7. Міжнародна система та її елементи.
8. Середовище системи міжнародних відносин.
9. Функція системи як реакція на вплив середовища.
10. Етнодемографічна картина Європи.
11. Етнодемографічна картина Північної та Південної Америки.
12. Етнодемографічна картина Африки.
13. Етнодемографічна картина Азії.
14. Етнодемографічна картина Австралії та Океанії.
15. Національно-конфесійна характеристика провідних держав світу.
16. Осьові лінії цивілізації ХХ ст.
17. Поняття «великої держави».
18. «Країни третього світу».
19. Систематизація міжнародних відносин.
20. Вестфальська система міжнародних відносин та її характерні ознаки (1648-1815 рр.).
21. Формування в Західній Європі великих національних держав та поява поняття «національний суверенітет».
22. Вплив наслідків Французької революції на остаточне зміцнення національних держав, а також продовження і закріплення Вестфальської системи.
23. Віденська система міжнародних відносин та її характерні ознаки (1815 – 1920 рр.).
24. Доктрина Монро та її наслідки для міжнародних відносин.
25. Переділ Європи і колоній між країнами-переможцями.
26. Закріплення кордонів у Європі й остаточне оформлення Британської імперії (1876 рік) та Французької імперії (середина ХІХ століття).
27. Встановлення Вестфальською системою балансу сил великих держав: Франції, Великої Британії, Швеції, а також Австрії та Речі Посполитої.
28. Руйнування Віденської системи міжнародних відносин та наближення Першої світової війни.
29. Версальський мир, його здобутки та прорахунки.
30. Основні ознаки Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин.
31. Створення Ліги Націй - першої міжнародної організації з підтримки миру та безпеки.
32. Пакт Бріана-Келлога про відмову від війни як інструменту національної політики.
33. Створення «осі Берлін-Рим-Токіо». Становлення блоку агресорів.

34. Аншлюс Австрії, його наслідки та позиції великих держав щодо нього.
35. Політика “примирення агресора”, її прорахунки.
36. Пакт Молотова-Ріббентропа і початок Другої світової війни.
37. Поділ світу на сфери впливу та остаточне оформлення військово-політичних блоків Заходу та Сходу.
38. Наслідки Другої світової війни для Німеччини.
39. «Доктрина Трумена».
40. «План Маршалла».
41. Військово-політична інтеграція Європи.
42. Ядерна зброя як новий елемент європейської безпеки.
43. Підписання договору про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, космічному просторі й під водою (15 серпня 1963).
44. Ключові кризи епохи Холодної війни та їх наслідки для системи континентальної безпеки.
45. Геополітичні зміни кінця 80-х – поч. 90-х років і перспективи європейського будівництва.
46. Процес демократизації країн Центральної та Східної Європи.
47. Сутнісні зміни світового порядку.
48. Закінчення «холодної війни» і розпад біполярної системи міжнародних відносин.
49. Зміна ролі військової сили.
50. Глобалізація світової економіки.
51. Нові виміри відносин Північ-Південь.
52. Поява нових індустріальних країн.
53. Нові концепції про роль і місце США у світовому співтоваристві.
54. Інтеграційні процеси нової Європи.
55. Інституціоналізація та перетворення НБСЄ в ОБСЄ.
56. Розширення Європейського Союзу.
57. Адаптація та розширення НАТО.
58. Відносини Україна-ЄС.
59. Основні підсумки розвитку міжнародних відносин на початку XXI століття.
60. Становлення і поступове формування нової структури світу.
61. Вересневі події 2001 р. в США і виникнення транснаціональної загрози тероризму.
62. Операція США і їх союзників в Афганістані (2001 р.) та її вплив на глобальні й регіональні міжнародні відносини.
63. Операція США і їх союзників проти Іраку (2003 р.) та її вплив на глобальні й регіональні міжнародні відносини.
64. Особливості розширення ЄС в 2004 р. на Схід.
65. Глобалізація. Антиглобалісти проти глобалістів.
66. Ідеалізм у міжнародних відносинах та його основні принципи.
67. Програма створення Ліги Націй Вудро Вільсона, пакт Бріана-Келлога як вияв ідеалізму в політичній практиці.
68. Критика ідеалізму.
69. Основні принципи політичного реалізму. Моргентау.
70. Критика реалізму.

71. Виникнення неореалізму як наслідок переосмислення нових тенденцій в міжнародних відносинах. К.Волтц.
72. Основні принципи та різновиди неореалізму.
73. Структуралізм неореалізму (Б.Базан).
74. Відмінності неореалізму від класичної теорії політичного реалізму. Критика неореалізму.
75. Неолібералізм та його відмінність від класичного ідеалізму. Принципи та основні течії неолібералізму.
76. Критика неолібералізму.
77. Поняття глобальних проблем та їх систематизація.
78. Проблеми навколишнього середовища, природних і людських ресурсів: продовольча безпека, демографічні зрушення.
79. Міжнародна та транснаціональна злочинність. Міжнародний тероризм.
80. Основні причини виникнення загальносвітових проблем і шляхи їх вирішення.
81. Роль міждержавного співробітництва та міжнародних організацій.
82. Світовий економічний розвиток, глобальні дисбаланси. Глобальна економічна безпека.
83. Енергетична безпека.
84. Поняття правомірних і неправомірних засобів вирішення міжнародних спорів. ^[L]_[SEP]
85. Дипломатичні засоби вирішення міжнародних спорів.
86. Міжнародні переговори, їх роль при врегулюванні конфліктів.
87. Поняття, класифікація та роль міжнародних організацій.
88. ООН: мета створення, структура
89. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ): мета створення, форми діяльності.
90. НАТО: мета створення, структура, еволюція
91. Європейський Союз (ЄС): формування, склад, форми діяльності
92. Рада Європи: формування, склад, форми діяльності
93. СНД та інші регіональні структури.
94. Роль військової сили у сучасних умовах.
95. Українські інтереси безпеки.
96. Ядерна зброя та її роль в сучасних умовах.
97. Поняття конфлікту та особливості сучасних конфліктів.
98. Співвідношення понять “суперечності”, “кризи”, “конфлікти” в міжнародних відносинах.
99. Джерела виникнення, структура, функції, динаміка і механізми розвитку міжнародних конфліктів.
100. Головні механізми розв’язання міжнародних конфліктних ситуацій.
101. Фактори міжнародних конфліктів.
102. Типи міжнародних конфліктів.
103. Фази міжнародних конфліктів.
104. Форми й методи впливу на конфлікт з метою його розв’язання.
105. Національна та міжнародна безпека.
106. США та їх зовнішньополітична стратегія.

107. Зовнішньополітична стратегія Російської Федерації.
108. Китай та його розвиток як зовнішньополітичного актора.
109. Японія та її місце у сучасних міжнародних відносинах.
110. Великобританія та її місце у сучасних міжнародних відносинах.
111. Німеччина та її місце у сучасних міжнародних відносинах.
112. Місце Південної Кореї в регіональній політиці і проблема КНДР.
113. Індія в регіональній політиці.
114. Міжнародні відносини на Близькому та Середньому Сході.
115. Ізраїль і його роль у регіональній політиці.
116. Афганістан і його кризи у міжнародних відносинах.
117. Повалення режиму С. Хусейна в Іраку, позиція Ради Безпеки ООН.
118. «Арабська весна» (Туніс, Лівія, Єгипет).
119. Куба і Латинська Америка у сучасних міжнародних відносинах.
120. Розпад СРСР і утворення СНД.
121. Членство в СНД.
122. Організаційно-правова структура СНД.
123. Вихід Грузії з СНД.
124. Політика України на пострадянському просторі.
125. Стан і перспективи СНД.
126. Єдиний економічний простір.
127. Митний Союз.
128. Конфлікти на пострадянському просторі.
Поняття світової економіки.
129. Меркантилізм у світовій економіці.
130. Торговий (економічний) лібералізм.
131. Марксизм й теорія суспільного вибору.
132. Золотий стандарт та його вплив на економіку.
133. План Маршала як основа світового економічного розвитку 2-ї половини ХХ ст.
134. Бреттон-Вудська система.
135. Особливості діяльності транснаціональних корпорацій.
136. Правова складова світової політики
137. Міжнародна юстиція
138. Моральні аспекти світової політики
139. Скептицизм, космополітизм й комунітаризм як моральні традиції у міжнародних відносинах
140. Мирне співіснування як один із основних принципів міжнародного права.
141. Форми міжнародної співпраці.
142. Міждержавна й наддержавна співпраця.
143. Міжнародна співпраця у боротьбі зі злочинністю.
144. Право міжнародного розвитку.
145. Загальна характеристика міграції в сучасному світі.
146. Види та фактори міграції.
147. Сучасна система міжнародних інститутів з управління міжнародними міграціями.
148. Доктрина і міграційна політика.

149. Допуск в країну і умови перебування іноземців.
150. Візи та інші форми дозволу на в'їзд: поняття, види, значення.
151. Візова політика держави.
152. Цілі і способи встановлення безвізового режиму між державами. Змішаний режим в'їзду.
153. Види і роль міжнародних організацій, що займаються проблемами міграції.
154. Трудова міграція, її характеристика.
155. Основні чинники, що породжують вимушену міграцію. Види вимушених мігрантів.
156. Міжнародно-правові основи правового статусу біженця: універсальні та регіональні норми.
157. Міжнародно-правовий захист прав мігрантів
158. Правові інструменти протидії незаконній міграції.
159. Міграційна політика України та відносини з Європейським Союзом у даній сфері.
160. Поняття та ідеї глобального управління.
161. Підходи Месснера
162. Теорії заговору
163. Масонство
164. Римський клуб
165. Клуб «300»
166. Теорія «золотого мільярду» й доктрина Томаса Мальтуса

ЗМІСТ

ВСТУП	
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СПЕЦКУРСУ	
ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ, ЇХ ЗМІСТ І ОБСЯГ	
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	
ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ	

Чайковський Ю.В., Харитонов Р.Ф.

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА СВІТОВА ПОЛІТИКА

Навчально-методичний посібник